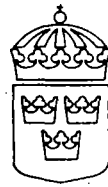

Bostadsutskottets yttrande

1987/88:5 y

om energipolitik inför 1990-talet (prop. 1987/88:90)

BoU
1987/88:5 y

Till näringsutskottet

Näringsutskottet har berett bostadsutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1987/88:90 om energipolitik inför 1990-talet jämte motioner.

I propositionen föreslås bl.a. att ett program för effektivare användning och ersättning av el startas. Bostadsutskottet behandlar i yttrandet förslaget (s. 48–51) i vad avser kraven på byggnaders energiegenskaper och användningen av direktverkande elvärme. Motionsyrkanden med anknytning här till återfinns i motion 1987/88:N32 (c), folkpartiets partimotion 1987/88:N33 samt centerpartiets partimotion 1987/88:N38. I den sistnämnda motionen behandlas dessutom ett yrkande om bidrag till kommunal energirådgivning samt den del av ytterligare ett yrkande om stöd till solvärmeanläggningar som avser stöd i form av räntebidrag m.m.

I sammanhanget behandlar dessutom utskottet de under allmänna motionstiden 1988 till bostadsutskottet hänvisade motionerna 1987/88:Bo522 (c) och 1987/88:Bo545 (c) vari tas upp frågan om användningen av direktverkande elvärme. Under förutsättning av näringsutskottets medgivande överlämnar bostadsutskottet dessa motioner till näringsutskottet.

Propositionen

Som ett led i utvecklingen av kärnkraften föreslås i propositionen att ett program för effektivare elanvändning och ersättning av el startas. Programmet omfattar åtgärder som syftar till att.

- utnyttja den potential för eleffektivisering och elersättning som i dag är ekonomiskt tillgänglig till år 1997,
- stärka och bevara flexibiliteten i elanvändningen,
- ta till vara de långsiktiga möjligheterna att effektivisera elanvändningen och ersätta el med andra energislag, framför allt inom uppvärmningsområdet samt inom den elintensiva industrin.

Enligt förslaget skall elanvändningen följas kontinuerligt och hushållningsprogrammet liksom åtgärderna för tillförselplanering följas upp och revideras vid behov. Vidare föreslås att en första avstämning görs år 1990.

När det gäller åtgärder för att stärka och bevara flexibiliteten inom elanvändningsområdet innebär förslaget följande avseende kraven på byggnaders energiegenskaper och användningen av direktverkande elvärme.

I fråga om nya bostadshus bör enligt förslaget kraven på byggnadens energiegenskaper höjas. I samband därmed förordas att den nuvarande generella dispensen för uppvärmning med direktverkande el i särskilt energisnåla en- och tvåbostadshus avskaffas. Dessutom föreslås att en motsvarande höjning av kravnivån bör övervägas även i fråga om andra byggnader än bostadshus.

Förslag om ändringar i bygglagstiftningen i denna del bör enligt propositionen kunna föreläggas riksdagen under hösten 1988.

Motionerna

I detta yttrande behandlar utskottet följande motioner väckta under allmänna motionstiden 1988.

1987/88:Bo522 av Birgitta Hambræus (c) vari yrkas att riksdagen beslutar om sådan ändring i PBL att "uppvärmningssystem med direktverkande elvärme" förbjuds samt att krav på eldstad införs i enlighet med vad som anförts i motionen.

1987/88:Bo545 av Alf Svensson (c) vari yrkas att riksdagen beslutar om ett förbud mot nyinstallation av direktverkande eluppvärmning i permanentbostäder.

Motiveringen återfinns i motion 1987/88:N450.

Dessutom behandlas följande med anledning av proposition 1987/88:90 väckta motioner.

1987/88:N32 av Alf Svensson (c) vari yrkas

5. att riksdagen beslutar om ett förbud mot nyinstallation av direktverkande eluppvärmning i permanentbostäder.

1987/88:N33 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

14. att riksdagen avslår regeringens förslag att förbjuda direktverkande el i nya bostadshus.

1987/88:N38 av Olof Johansson m.fl. (c) vari – som andrahandsyrkanden – yrkas

10. att riksdagen hos regeringen begär förslag om förbud mot installation av direktverkande el i nyproducerade bostäder och lokaler i enlighet med vad som anförts i motionen.

11. att riksdagen hos regeringen begär förslag om återinförande av stöd till energirådgivning på kommunal nivå i enlighet med vad som anförts i motionen.

14. att riksdagen beslutar att stöd till solvärmeanläggningar av godkänd kvalitet skall ges enligt vad som anförts i motionen, dels som räntebidrag vid nybyggnad och ombyggnad på samma villkor som tillämpas för övriga delar av byggnaden, dels i övriga fall som ett 50-procentigt investeringsbidrag t.o.m. 1990 och därefter en successiv avtrappning så att bidraget i princip upphör 1994 (yrkandet behandlas endast i vad avser räntebidrag m.m. till solvärmeanläggningar).

Krav på hushållning med energi i byggnader

De grundläggande kraven på hushållning med energi i byggnader lämnas i 3 kap. 3 § i plan- och bygglagen (PBL). Dessa krav innebär att byggnader skall medge god hushållning med energi. I fråga om uppvärmning med direktverkande elvärme innebär kraven dessutom att en- eller tvåbostadshus får förses med uppvärmningssystem med direktverkande elvärme endast om det finns särskilda skäl.

Statens planverk har på regeringens uppdrag utarbetat förslag till nya tillämpningsbestämmelser (Svensk byggnorm) till PBL såvitt gäller bestämmelserna om nybyggnad. Förslaget är under beredning i regeringskansliet. När det gäller kraven på energihushållning har dessa formulerats som övergripande funktionskrav. De ger därmed den byggande frihet att inom ramen för en högsta tillåten energianvändning själv välja tekniska lösningar och metoder. Kravnivån i förslagens bestämmelser – som avses gälla generellt för alla bostäder, oavsett uppvärmningssätt och hustyp – är densamma som nu gäller för småhus uppvärmda med direktverkande elvärme.

I avvaktan på att beredningen av planverkets förslag till nya tillämpningsföreskrifter skall avslutas gäller Svensk byggnorm 1980 (SBN 1980) i tillämpliga delar. Detta innebär att småhus i dag får förses med direktverkande elvärme endast om de är *energisnålt utformade*. Ett småhus anses som energisnålt om årsbehovet av elenergi för radiatorer och tappvarmvatten är minst 40 % lägre än behovet för radiatorerna om byggnaden varit utförd enligt minimikraven på värmeisolering och luftomsättning enligt Svensk byggnorm 1975 (SBN 1975).

Enligt miljö- och energiministern bör utgångspunkten för den förestående översynen av energihushållningsbestämmelserna för byggnader vara att de förbättringar av bebyggelsens energihushållningsegenskaper som nu kan uppnås utan nämnvärda merkostnader också bör förverkligas. Mot bakgrund härav anges starka skäl tala för att planverkets förslag till kravnivåer – dvs. krav motsvarande de ovan nämnda kraven för installation av direktverkande elvärme enligt SBN 1980 – bör införas. Detta innebär att de nuvarande villkoren för direkteluppvärmda småhus kommer att uppfyllas i all ny bostadsbebyggelse. Enligt föredragande statsrådet kan detta leda till att användningen av direktel åter ökar. Sådana bindningar måste enligt hennes mening förebyggas.

Miljö- och energiministern anser att en ytterligare skärpning av energihushållningskraven, utöver den nivå som i dag gäller, inte är en verkningsfull eller tillräddlig metod att begränsa användningen av direktverkande elvärme i bebyggelsen. Frågan om i vilka situationer som direktverkande el alltjämt bör kunna installeras bör prövas efter andra grunder. Utgångspunkten bör härvid vara att långsiktiga bindningar till system för uppvärmning med direktverkande el bör undvikas i görligaste mån i all bostadsbebyggelse. Vidare anges att det finns anledning att överväga om detta inte bör gälla också i fråga om annan bebyggelse än bostäder.

Avslutningsvis anføres att planverket i samverkan med bl.a. energiverket

kommer att få i uppdrag att komma med förslag i dessa frågor. Enligt propositionen bör förslag om ändringar i plan- och bygglagen därefter kunna föreläggas riksdagen under hösten 1988.

Med hänvisning till att den explosionsartade ökningen av eluppvärmning-
en av bostäder måste stoppas hemställs i motion N32 (c) yrkande 5 att riksdagen skall besluta om förbud mot nyinstallation av direktverkande elvärme i permanentbostäder. Även i den av samma motionär under allmänna motionstiden väckta motionen Bo545 lämnas motsvarande förslag. Enligt motionären kan den mycket farliga sårbarheten i dagens system bli förödande om inte åtgärder vidtas.

I folkpartiets partimotion N33 yrkande 14 hemställs att regeringens förslag att förbjuda användningen av direktverkande el i nya bostadshus skall avslås. Enligt motionärerna är inte ett förbud den rätta metoden för att vidmakthålla flexibiliteten och skapa utrymme för olika energislag.

Enligt centerpartiets partimotion N38 är det inte rimligt att tillåta en fortsatt låsning till direktverkande el. Med hänvisning härtill begärs i motionens andrahandsyrkande 10 att riksdagen skall föreläggas förslag om förbud mot installation av direktverkande el i nyproducerade bostäder och lokaler. Här i innefattas också att krav skall ställas på alternativa uppvärmningsmöjligheter om el används för värme i luft- eller vattenburna värmesystem.

I motion Bo522 (c) föreslås att plan- och bygglagen skall ändras så att direktverkande elvärme inte tillåts som huvudsakligt uppvärmningssystem i bostadshus. I de fall bostadshus uppförs med direktverkande elvärme bör enligt motionären krav ställas på att anordning för vedeldning installeras.

När det gäller frågan om kraven på byggnaders energiegenskaper och användningen av direktverkande elvärme vill bostadsutskottet för sin del anföra följande.

Bostadsutskottet delar miljö- och energiministerns uppfattning att de förbättringar av bebyggelsens energihushållningsegenskaper som nu kan uppnås utan nämnvärda merkostnader bör förverkligas. Även enligt bostadsutskottets mening bör sålunda de allmänna kraven på byggnaders energiegenskaper kunna höjas i förhållande till de krav som i dag ställs. Som redovisats ovan pågår också ett beredningsarbete med denna inriktning inom regeringens kansli.

När de nuvarande kraven för installation av direktverkande elvärme i småhus infördes år 1981 innebar de en reell begränsning i fråga om användningen av denna typ av uppvärmning. De bostäder som i dag uppförs uppfyller i stor utsträckning kraven. Skälen till detta är i första hand en ökad medvetenhet om betydelsen av en god energihushållning och den lönsamhet som sådana hushållningsåtgärder ger. En generell höjning av kraven på byggnaders egenskaper torde innebära att i princip all bebyggelse kommer att uppfylla kraven för installation av direktverkande elvärme. Som anförts i regeringsförslaget får detta faktum inte leda till att användningen av direktel åter ökar. Sådana bindningar måste även enligt bostadsutskottets mening förebyggas.

Mot bakgrund av det ovan anförda bör enligt bostadsutskottets mening frågan om i vilka situationer som direktverkande el alltfjämt bör kunna

installeras ånyo prövas med utgångspunkt i de nya förutsättningar som kommer att gälla. Prövningen bör ske utifrån de utgångspunkter som miljö- och energiministern angivit. Som anförs i regeringens förslag bör resultatet av denna prövning kunna föreläggas riksdagen i form av förslag till ändringar i plan- och bygglagen under hösten 1988. Detta innebär att riksdagen inte nu bör ta ställning till ett eventuellt förbud mot direktverkande elvärme. Regeringens förslag bör avvaktas. Med hänvisning till det anförda bör enligt bostadsutskottets mening förslagen i motion N32 (c) yrkande 5, folkpartiets partimotion N33 yrkande 14, centerpartiets partimotion N38 andrahandsyrkande 10 samt motionerna Bo522 (c) och Bo545 (c) avvisas av riksdagen.

Avslutningsvis vill bostadsutskottet i detta sammanhang något beröra frågan om sambandet mellan kraven på energihushållning och behovet av ett bra inomhusklimat. De senaste årens energisparande har i vissa fall inneburit ett försämrat inomhusklimat. Orsakerna härtill är många och i en del fall också okända. Enligt utskottets mening är det därför viktigt att vid genomförandet av olika energisparåtgärder och vid fastställandet av nivån för byggnaders energiegenskaper beakta också möjligheterna att säkerställa ett bra inomhusklimat. En angelägen minskning av energianvändningen för uppvärmning får således inte leda till ett försämrat inomhusklimat i form av t.ex. en sämre luftkvalitet. Det är därför nödvändigt att insatser görs för att få fram tekniska lösningar som fyller såväl kraven på energisparande som kraven på ett bra inomhusklimat. Enligt utskottets mening kan inte dessa frågor ses isolerade från varandra utan vad som behövs är samordnade insatser där båda aspekterna beaktas. Utskottet utgår från att dessa frågor beaktas utan att riksdagen nu vidtar några åtgärder.

Övriga frågor

Stöd till kommunal energirådgivning

Fram till utgången av år 1985 utgick ett statligt stöd till kommunerna för besiktning och rådgivning m.m. avseende energibesparande åtgärder och annan bostadsförbättringsverksamhet. I centerpartiets partimotion N38 andrahandsyrkande 11 föreslås att detta stöd till kommunernas energirådgivning skall återinföras. Enligt motionärerna har verksamheten stor betydelse för att de nationella målen skall kunna genomföras och för att de statliga åtgärderna skall få avsedd effekt. Stödet bör enligt motionsförslaget finnas kvar så länge omställningen av energisystemet pågår och avvecklingen av kärnkraften genomförs. Efter hand bör dock kommunerna ta över en större andel av kostnaden för verksamheten genom att bidragens nominella nivå bibehålls.

Bostadsutskottet har så sent som i sitt betänkande BoU 1987/88:10 (s. 67) behandlat ett motionsyrkande (vpk) om att stödet till kommunernas energirådgivning skall återinföras. Av detta betänkande framgår att stödet aldrig varit avsett att permanent stödja kommunernas rådgivningsverksamhet utan att dess syfte varit att stimulera uppbyggnaden av en långsiktig verksamhet som motsvarar de varaktiga lokala behoven. Utskottet vill också

frambålla att kommunerna genom bostadsförsörjningslagen och lagen om kommunal energiplanering givits ett ökat ansvar på bostadsförsörjningens och energihushållningens område. Bostadsutskottet är inte berett ändra sin nyligen och tidigare intagna ståndpunkt och förorda ett återinförande av det statliga stödet till kommunal energirådgivning i enlighet med förslaget i centerpartiets partimotion N38 andrahandsyrkande 11.

Stöd till solvärmeanläggningar

Enligt centerpartiets partimotion N38 andrahandsyrkande 14 såvitt nu är i fråga bör ett stöd till solvärmeanläggningar av godkänd kvalitet utgå som räntebidrag vid nybyggnad och ombyggnad av flerbostadshus på samma grunder som tillämpas för övriga delar av byggnaden.

Till grund för beräkningen av lånets storlek vid den statliga bostadslångivningen ligger ett låneunderlag. Vid beräkningen av detta låneunderlag får ingå kostnaden för bl.a. värmeanläggning. Det ingående beloppets storlek bestäms av kostnaden för den typ av anläggning som installeras. Bland de värmeanläggningar som kan belånas ingår bl.a. solvärmesystem. Sedan den 1 januari 1988 kan dessutom en kombination av två olika värmesystem, t.ex. solvärme och fastbränslepanna, belånas. Dessutom lämnas ett särskilt stöd för installation av solvärmeanläggningar i samband med ny- och ombyggnad av bostadshus. Detta stöd utgår enligt bestämmelserna i förordningen (1987:771) om statligt bidrag till investeringar i solvärmeanläggningar. Stödet kan kombineras med statligt bostadslån och därtill kopplat räntestöd.

Som framgår av ovanstående framställning får vad i centerpartiets partimotion N38 andrahandsyrkande 14 såvitt nu är i fråga förordats anses i inte ringa grad tillgodosett genom de lånemöjligheter och det stöd i övrigt som redan nu utgår till solvärmeanläggningar. Motionen bör enligt bostadsutskottets mening med hänvisning härtill avvisas av riksdagen.

Stockholm den 21 april 1988

På bostadsutskottets vägnar

Agne Hansson

Närvarande: Agne Hansson (c), Oskar Lindkvist (s), Rolf Dahlberg (m), Magnus Persson (s), Erling Bager (fp), Per Olof Håkansson (s), Knut Billing (m), Margareta Palmqvist (s), Karl-Göran Biörsmark (fp), Rune Evensson (s), Tore Claesson (vpk), Berit Bölander (s), Margareta Gard (m), Britta Sundin (s) och Eva Rydén (c).

1. Byggnaders energiegenskaper och användningen av direktverkande elvärme

Rolf Dahlberg (m), Erling Bager (fp), Knut Billing (m), Karl-Göran Biörsmark (fp) och Margareta Gard (m) anser att den del av utskottets yttrande som under rubriken Krav på hushållning med energi i byggnader börjar med "Bostadsutskottet delar" och slutar med "av riksdagen" bort ha följande lydelse:

Som anförs i folkpartiets partimotion N33 finns det goda skäl att vidta åtgärder som vidmakthåller flexibiliteten och skapar utrymme för olika energislag vid uppvärmningen av våra bostäder. Utskottet delar sålunda regeringens ambition på denna punkt. Däremot delar inte utskottet uppfattningen att det eftersträfvade målet kan nås genom införandet av ytterligare förbud och detaljregleringar av det slag som ett förbud mot direktverkande elvärme utgör. Vad som behövs är i stället en övergripande energipolitik inom vilken de olika aktörerna ges frihet att fatta de beslut som behövs för att målen skall uppnås. I en sådan övergripande strategi måste också ingå en aktiv prispolitik som medverkar till att bästa möjliga teknik tas i anspråk och till att ny energisnål teknik utvecklas.

Vad bostadsutskottet nu med anslutning till folkpartiets partimotion N33 yrkande 14 anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Utskottets ställningstagande i denna del innebär att motion N32 (c) yrkande 5, centerpartiets partimotion N38 andrahandsyrkande 10 samt motionerna Bo522 (c) och Bo545 (c) bör avvisas av riksdagen.

2. Byggnaders energiegenskaper och användningen av direktverkande elvärme

Agne Hansson (c), Tore Claeson (vpk) och Eva Rydén (c) anser att den del av utskottets yttrande som under rubriken Krav på hushållning med energi i byggnader börjar med "Bostadsutskottet delar" och slutar med "av riksdagen" bort ha följande lydelse:

I enlighet med vad som anförs i centerpartiets partimotion N38 måste åtgärder vidtas för att spara energi i våra bostäder. Detta gäller inte minst den energi som används för uppvärmning. På sikt måste målet vara att uppnå en halvering av den nuvarande energianvändningen i våra bostäder. För att nå detta mål måste en rad åtgärder vidtas. Det gäller bl.a. förbättrad isolering och en ökad värmeåtervinning.

Som ett led i strävandena att minska energianvändningen och samtidigt underlätta omställningen av energisystemet bör enligt bostadsutskottets mening direktverkande elvärme fortsättningsvis inte tillåtas i nyproducerade bostäder. Samtidigt bör krav ställas på installation av alternativa uppvärmningsmöjligheter om el används för värme i luft- eller vattenburna värmesystem. Förbudet mot installation av direktel i nyproduktionen är ett första steg i en minskad användning av direktverkande elvärme i bostadsbeståndet.

Detta första steg måste därför följas upp med åtgärder som avser att minska användningen av denna uppvärmningsform också i befintliga bostäder. Som framhålls i centerpartiets partimotion bör detta ske genom att ett långsiktigt åtgärdsprogram med denna inriktning upprättas.

Vad utskottet nu med anledning av centerpartiets partimotion N38 andrahandsyrkande 10 samt motionerna N32 (c) yrkande 5, Bo522 (c) och Bo545 (c) anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Förslaget i folkpartiets partimotion N33 yrkande 14 bör därmed avvisas av riksdagen.

3. Stöd till kommunal energirådgivning

Agne Hansson (c), Tore Claeson (vpk) och Eva Rydén (c) anser att den del av utskottets yttrande som under rubriken Stöd till kommunal energirådgivning börjar med "Bostadsutskottet har" och slutar med "andrahandsyrkande 11" bort ha följande lydelse:

Det nu behandlade regeringsförslaget innefattar också ett stöd till riktade informationsinsatser avseende energianvändningen m.m. från bl.a. sektorsmyndigheterna. Dessa informationsinsatser utgör en i och för sig nödvändig del i en effektiv energisparverksamhet. Som framhålls i centerpartiets partimotion N38 kan dock de föreslagna insatserna riskera att bli ganska verkningslösa om de inte följs upp på den kommunala nivån. Genom att stödet till den kommunala energirådgivningen tagits bort har emellertid den lokala basen för rådgivning och information ryckts bort. Enligt bostadsutskottets mening måste därför förutsättningar på nytt skapas för en effektiv energirådgivning m.m. på lokal nivå.

Med hänvisning till det nu anförda förordar bostadsutskottet att det statliga stödet till kommunal energirådgivning återinförs. Endast härigenom kan de övergripande nationella målen nås och de statliga åtgärderna i övrigt få avsedd effekt. Bidragsnivån bör enligt utskottets mening motsvara den som gällde för det t.o.m. år 1985 utgående stödet. Det statliga stödet bör utgå under tiden som omställningen av energisystemet pågår och avvecklingen av kärnkraften genomförs. Efter hand bör dock kommunerna svara för en större andel av kostnaderna genom att den nominella nivån för det statliga stödet behålls oförändrad.

Vad bostadsutskottet nu med anslutning till centerpartiets partimotion N38 andrahandsyrkande 11 anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

4. Stöd till solvärmeanläggningar

Agne Hansson (c), Tore Claeson (vpk) och Eva Rydén (c) anser att den del av utskottets yttrande som under rubriken Stöd till solvärmeanläggningar börjar med "Som framgår" och slutar med "avvisas av riksdagen" bort ha följande lydelse:

Det har under de senaste åren skett en positiv men föga uppmärksammat utveckling av solvärmetekniken. Framstegen på området har kommit snabbt

och med en fortsatt positiv utveckling av solvärmemarknaden kommer betydande kostnadssänkningar att kunna ske, vilket skulle göra solvärmen mycket konkurrenskraftig i mitten av 1990-talet. Ett exempel på det snabba framåtskridandet är att kostnaderna per kvadratmeter solfångare under en femårsperiod har halverats samtidigt som den insamlade energimängden har fördubblats.

För att förbättra förutsättningarna för en intensifierad introduktion av solvärmetekniken och bidra till en nödvändig expansion av marknaden bör enligt bostadsutskottets mening statligt stöd utgå till solvärmeanläggningar i *enlighet med förslaget i centerpartiets partimotion N38*. Vid den statliga belåningen bör sålunda solvärmeanläggningar fullt ut kunna ingå såväl i låneunderlaget som i underlaget för räntebidrag både vid ny- och ombyggnad.

Vad utskottet nu med anslutning till centerpartiets partimotion N38 andrahandsyrkande 14 såvitt nu är i fråga anført bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

